

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**Кафедра менеджменту, публічного управління
та HR-технологій**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для практичних занять, самостійної та контрольної робіт

з освітньої компоненти

«ЕКОНОМІКА МІЖНАРОДНИХ ТРАНСПОРТНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ»

Харків – 2026

Методичні вказівки розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри менеджменту, публічного управління та HR-технологій 12 січня 2026 р., протокол № 6.

Методичні вказівки рекомендовано для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 073 «Менеджмент».

Укладач

доц. О. М. Лук'янова

Рецензент

проф. В. О. Овчиннікова

ЗМІСТ

Загальна характеристика освітньої компоненти.....	4
Мета і завдання викладання освітньої компоненти	4
Розгорнута програма освітньої компоненти	7
Змістовий модуль 1. Транспортні перевезення в зовнішньоекономічній діяльності.....	7
Змістовий модуль 2. Економічні аспекти міжнародних перевезень.....	8
Рекомендації для самостійної роботи з освітньої компоненти.....	9
Рекомендації для практичних занять з освітньої компоненти.....	11
Перелік запитань теоретичного характеру для самостійного опрацювання здобувачами.....	47
Завдання для виконання контрольної роботи здобувачами заочної форми здобуття освіти.....	48
Список літератури.....	53

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Програма з курсу «Економіка міжнародних транспортних перевезень» відповідає навчальному плану підготовки зі спеціальності 073 «Менеджмент» першого (бакалаврського) рівня.

Курс «Економіка міжнародних транспортних перевезень» спрямований на вивчення економічних засад функціонування міжнародних транспортних систем, механізмів формування витрат, тарифів і результатів діяльності перевізників в умовах глобалізації та розвитку міжнародної торгівлі; забезпечує формування у здобувачів системного розуміння економічних процесів у сфері міжнародних перевезень, навичок аналізу ринку транспортних послуг і обґрунтування управлінських рішень з урахуванням міжнародних стандартів. Вивчення курсу є необхідною складовою професійної підготовки майбутніх фахівців і створює підґрунтя для ефективної діяльності у сфері міжнародного транспортного бізнесу.

Курс складається з двох навчальних модулів.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИКЛАДАННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Актуальність вивчення курсу «Економіка міжнародних транспортних перевезень» зумовлена інтенсивним розвитком світової економіки, глобалізацією ринків і зростанням обсягів зовнішньоторговельних операцій. У сучасних умовах транспортна система є основою функціонування міжнародної торгівлі, забезпечуючи переміщення товарів між країнами та континентами. Високі вимоги щодо швидкості, надійності та економічної ефективності логістичних процесів потребують підготовки фахівців, які здатні глибоко розуміти економічні механізми міжнародних транспортних перевезень, оцінювати їхню

вартість, аналізувати структуру витрат і ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення.

Метою курсу є формування у здобувачів системного уявлення про економіку міжнародних транспортних перевезень, вивчення принципів функціонування світового ринку транспортних послуг, методів економічного обґрунтування вибору видів транспорту і маршрутів, механізмів ціноутворення, тарифної політики та логістичних стратегій. Курс сприяє розвитку аналітичного мислення, навичок оцінювання ефективності перевезень, управління транспортними витратами, адаптації до змін зовнішнього середовища в умовах глобальної інтеграції.

Завдання освітньої компоненти:

- засвоїти принципи та методи організації міжнародних вантажних і пасажирських перевезень різними видами транспорту;
- набути навичок планування, економічного обґрунтування та оптимізації транспортних процесів;
- ознайомитися з правовими, економічними та логістичними аспектами міжнародних перевезень;
- розвинути аналітичні, інформаційні та комунікативні компетентності для ефективної роботи у транспортних системах;
- сформувати здатність до самовдосконалення та ухвалення професійних рішень у сфері міжнародного транспорту.

У процесі вивчення освітньої компоненти «**Економіка міжнародних транспортних перевезень**» у здобувачів вищої освіти формуються компетентності відповідно до Стандарту вищої освіти України за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК5** – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- ЗК8** – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- ЗК9** – здатність працювати в команді;

ЗК10 – здатність до адаптації та дії в новій ситуації;

ЗК11 – здатність ухвалювати обґрунтовані рішення.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК1 – здатність визначати і аналізувати проблеми організації і формувати обґрунтовані управлінські рішення;

ФК2 – здатність планувати діяльність організації та управляти часом;

ФК3 – здатність визначати функціональні сфери менеджменту і взаємозв'язки між ними;

ФК5 – здатність управляти ресурсами організації;

ФК6 – здатність формувати і реалізовувати стратегії розвитку організації;

ФК7 – здатність аналізувати результати діяльності організації з використанням економічних методів;

ФК9 – здатність працювати в міжнародному контексті;

ФК10 – здатність застосовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології в управлінській діяльності.

Програмні результати навчання (ПРН):

Після вивчення освітньої компоненти здобувач вищої освіти повинен:

ПРН1 – демонструвати знання теорії та практики менеджменту, зокрема в міжнародному економічному середовищі;

ПРН3 – застосовувати економічні методи для аналізу діяльності організацій;

ПРН5 – аналізувати внутрішнє і зовнішнє середовище організації;

ПРН7 – планувати і організовувати діяльність організацій з урахуванням ресурсних обмежень;

ПРН8 – обґрунтовувати управлінські рішення та оцінювати їхню ефективність;

ПРН10 – застосовувати інформаційні технології та аналітичні інструменти в управлінській діяльності;

ПРН12 – працювати в міжнародному контексті з урахуванням економічних, правових і культурних особливостей;

ПРН16 – демонструвати відповідальність за ухвалені управлінські рішення в умовах невизначеності та ризику.

РОЗГОРНУТА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Транспортні перевезення в зовнішньоекономічній діяльності

Лекція 1. Загальна характеристика транспорту

У лекції розглянуто поняття і сутність транспорту як складової національної та світової економіки, його роль у забезпеченні господарських зв'язків і зовнішньоекономічної діяльності. Проаналізовано функціонально-структурну характеристику транспортної системи, класифікацію видів транспорту і їхнє місце в системі міжнародних перевезень.

Література [2, 8, 11].

Лекція 2. Техніко-економічна характеристика магістральних видів транспорту

Висвітлено техніко-економічні показники роботи основних магістральних видів транспорту. Розглянуто їхні переваги, недоліки та сфери застосування в міжнародних перевезеннях, а також фактори, що впливають на ефективність використання транспортних засобів.

Література [2, 8, 14].

Лекція 3. Транспортна система України в міжнародній системі транспортних перевезень

Розкрито місце та роль транспортної системи України у світовій і європейській транспортних мережах. Проаналізовано напрями інтеграції України до міжнародних транспортних коридорів, транзитний потенціал

держави та виклики функціонування транспорту в умовах воєнного стану і повоєнного відновлення.

Література [2, 8, 11, 15].

Лекція 4. Правове регулювання та організація міжнародних транспортних перевезень

Розглянуто правові засади міжнародних транспортних перевезень, міжнародні конвенції, угоди та нормативні документи. Висвітлено особливості договірних відносин, відповідальність учасників перевізного процесу та основи правового забезпечення міжнародних перевезень.

Література [2, 8, 9, 13].

Лекція 5. Організація міжнародного транспортування

У лекції розкрито організаційні схеми міжнародних перевезень, етапи транспортного процесу, вибір маршрутів і видів транспорту. Розглянуто показники якості транспортного обслуговування та критерії ефективності організації міжнародного транспортування.

Література [3-5, 10, 12, 14].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Економічні аспекти міжнародних перевезень

Лекція 6. Особливості міжнародних перевезень різними видами транспорту

Проаналізовано специфічні особливості організації міжнародних перевезень залізничним, автомобільним, морським, річковим та авіаційним транспортом. Розглянуто принципи ціноутворення, економічні витрати і фактори вибору виду транспорту.

Література [1, 3, 4, 10, 11].

Лекція 7. Міжнародні контейнерні перевезення

Висвітлено особливості контейнеризації вантажів, організацію контейнерних перевезень і їхні економічні переваги. Проаналізовано

ефективність використання контейнерів у міжнародному сполученні та їхню роль у розвитку сучасної логістики.

Література [2, 5, 6, 8, 10].

Лекція 8. Транзитні перевезення

Розглянуто сутність транзитних перевезень, міжнародні транспортні коридори та їхнє значення для розвитку економіки держави. Проаналізовано перспективи підвищення ефективності транзитних перевезень в Україні в контексті євроінтеграційних процесів.

Література [3, 5, 7, 9, 14, 15].

Лекція 9. Транспортно-логістичні системи світу

У лекції розглянуто сучасні транспортно-логістичні системи провідних країн світу, принципи їх функціонування та взаємодії. Висвітлено роль міжнародних перевезень у глобальних логістичних ланцюгах постачання. Інклюзія та безбар'єрність у системі міжнародних транспортних перевезень

Література [5-7, 10, 12].

Лекція 10. Ліцензування і страхування на транспорті

Розкрито особливості ліцензування транспортної діяльності, правові вимоги щодо перевізників та експедиторів. Проаналізовано види транспортного страхування, їхню економічну сутність і значення для мінімізації ризиків у міжнародних перевезеннях.

Література [5-7, 10, 12].

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Самостійна робота здобувачів вищої освіти з освітньої компоненти «Економіка міжнародних транспортних перевезень» спрямована на поглиблення теоретичних знань, формування аналітичних умінь і практичних навичок у сфері організації та економічного забезпечення

міжнародних транспортних перевезень, а також розвиток здатності самостійно опрацьовувати фахову інформацію та ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення.

До основних видів самостійної роботи належать:

- опрацювання теоретичних положень з економіки міжнародних транспортних перевезень і транспортної логістики;

- вивчення особливостей функціонування міжнародних транспортних систем у сучасних економічних умовах;

- аналіз економічних показників, тарифної політики та ефективності міжнародних перевезень різними видами транспорту;

- опрацювання нормативно-правових актів, міжнародних конвенцій і правил, що регулюють міжнародні транспортні перевезення;

- дослідження актуальних проблем розвитку міжнародних перевезень в умовах воєнного стану, повоєнного відновлення та євроінтеграції України;

- підготовка до практичних занять, модульного та підсумкового контролю;

- виконання індивідуальних навчальних завдань, розрахункових робіт, аналітичних завдань і презентацій за тематикою освітньої компоненти.

Орієнтовна тематика самостійної роботи для освітньої компоненти **«Економіка міжнародних транспортних перевезень»:**

- 1 Сутність і роль міжнародних транспортних перевезень у світовій економіці.

- 2 Структура світового ринку транспортних послуг і його основні учасники.

- 3 Економічні показники ефективності міжнародних транспортних перевезень.

- 4 Формування витрат у міжнародних транспортних перевезеннях за видами транспорту.

5 Тарифна політика в міжнародних перевезеннях: принципи, методи, фактори впливу.

6 Порівняльна характеристика економічної ефективності різних видів міжнародного транспорту.

7 Логістичні витрати в системі міжнародних транспортних перевезень і шляхи їх оптимізації.

8 Вплив міжнародних транспортних коридорів на розвиток зовнішньоекономічної діяльності.

9 Економічні аспекти мультимодальних та інтермодальних перевезень.

10 Особливості економіки міжнародних залізничних, автомобільних, морських, авіаційних перевезень.

11 Роль транспортної інфраструктури в забезпеченні конкурентоспроможності міжнародних перевезень.

12 Вплив євроінтеграційних процесів на економіку міжнародних транспортних перевезень України.

13 Економічні наслідки воєнного стану для системи міжнародних транспортних перевезень.

14 Пріоритети розвитку міжнародних транспортних перевезень у процесі повоєнного відновлення України.

15 Цифровізація та інновації як фактори підвищення економічної ефективності міжнародних перевезень.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Практичне заняття 1

Загальна характеристика транспорту і його роль у міжнародних перевезеннях

Мета практичного заняття: закріплення теоретичних знань про сутність транспорту як складової національної та світової економіки; формування у здобувачів навичок аналізу структури транспортної системи, класифікації видів транспорту, оцінювання їхньої ролі в забезпеченні міжнародних перевезень і зовнішньоекономічної діяльності.

Завдання практичного заняття:

- поглибити розуміння економічної ролі транспорту в системі господарських зв'язків;
- навчитися визначати місце окремих видів транспорту в системі міжнародних перевезень;
- сформувати вміння порівнювати види транспорту за основними економічними та організаційними характеристиками;
- розвинути аналітичне мислення щодо вибору транспорту для здійснення міжнародних перевезень.

Питання для обговорення

- 1 Транспорт як елемент інфраструктури національної та світової економіки.
- 2 Роль транспорту в забезпеченні зовнішньоекономічної діяльності держави.
- 3 Функціонально-структурна характеристика транспортної системи.
- 4 Класифікація видів транспорту і їхні економічні особливості.
- 5 Місце окремих видів транспорту в системі міжнародних перевезень.

Практичні завдання

Завдання 1. Охарактеризувати роль транспорту у формуванні господарських зв'язків між країнами. Визначити, які економічні процеси неможливі без розвитку міжнародних транспортних перевезень.

Завдання 2. Порівняти основні види транспорту (залізничний, автомобільний, морський, авіаційний) за такими критеріями:

- економічна ефективність;
- швидкість перевезень;
- собівартість;
- сфера доцільного використання в міжнародних перевезеннях.

Результати подати у вигляді таблиці.

Завдання 3. Обґрунтувати вибір виду транспорту для міжнародного перевезення продукції (сировина, промислові товари або швидкопсувні вантажі) з урахуванням економічних та організаційних факторів.

Завдання 4. Обговорити, який вид транспорту має найбільше стратегічне значення для участі України в міжнародних перевезеннях, аргументувати власну позицію.

Теми доповідей

- 1 Транспорт як складова національної та світової економіки.
- 2 Роль транспорту в забезпеченні зовнішньоекономічної діяльності.
- 3 Функціонально-структурна характеристика транспортної системи.
- 4 Класифікація видів транспорту і їхнє місце в міжнародних перевезеннях.
- 5 Взаємозв'язок транспорту і логістики в міжнародній торгівлі.
- 6 Значення транспортної інфраструктури для економічного розвитку держави.
- 7 Сучасні тенденції розвитку транспорту у світовій економіці.
- 8 Роль транспорту в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України.

Тестові запитання

1 Який вид транспорту забезпечує зв'язки, породжені територіальним поділом праці:

- а) внутрішньовиробничий транспорт;
- б) міський транспорт;

- в) транспорт сфери обертання;
- г) промисловий транспорт?

2 До транспорту загального користування належить:

- а) промисловий транспорт підприємств;
- б) внутрішньоцеховий транспорт;
- в) залізничний транспорт;
- г) відомчий транспорт.

3 У чому полягає особливість продукції транспорту:

- а) вона має матеріальну форму;
- б) її можна накопичувати на складах;
- в) вона невід'ємна від процесу виробництва;
- г) вона споживана після завершення виробництва?

4 Що є основним резервом розвитку транспорту:

- а) створення запасів перевезень;
- б) збільшення чисельності персоналу;
- в) резерви пропускної та провізної спроможності;
- г) зменшення тарифів?

5 Які статті витрат мають найбільше значення в собівартості транспортних перевезень:

- а) витрати на сировину;
- б) заробітна плата, амортизація, паливо та енергія;
- в) податкові платежі;
- г) витрати на рекламу?

Практичне заняття 2

Техніко-економічна характеристика магістральних видів транспорту в системі міжнародних перевезень

Мета практичного заняття: закріплення теоретичних знань про техніко-економічні показники роботи магістральних видів транспорту і формування практичних навичок аналізу ефективності їх використання у міжнародних перевезеннях.

Завдання практичного заняття:

- поглибити знання про систему техніко-економічних показників магістрального транспорту;
- навчитися аналізувати переваги та недоліки окремих видів транспорту;
- сформувані вміння обґрунтовувати вибір виду транспорту для міжнародних перевезень;
- визначати фактори, що впливають на ефективність використання транспортних засобів.

Питання для обговорення

- 1 Поняття техніко-економічних показників і їхнє значення для оцінювання роботи транспорту.
- 2 Техніко-економічна характеристика залізничного транспорту.
- 3 Особливості використання автомобільного транспорту в міжнародних перевезеннях.
- 4 Переваги та обмеження морського транспорту.
- 5 Роль авіаційного транспорту в міжнародній транспортній системі.

Практичні завдання

Завдання 1. Охарактеризувати техніко-економічні показники одного з магістральних видів транспорту (швидкість, вантажопідйомність, собівартість перевезень, рівень використання транспортних засобів) і

визначити сфери його ефективного застосування в міжнародних перевезеннях.

Завдання 2. Порівняти залізничний, автомобільний, морський і авіаційний транспорт за такими показниками:

- швидкість доставлення;
- собівартість перевезень;
- вантажопідйомність;
- регулярність і надійність перевезень.

Результати оформити у вигляді таблиці.

Завдання 3. Обґрунтувати вибір виду транспорту для міжнародного перевезення вантажу (масового, контейнерного або швидкопсувного) з урахуванням техніко-економічних показників та умов доставлення.

Завдання 4. Визначити основні фактори, що впливають на ефективність використання магістральних видів транспорту в міжнародних перевезеннях, обґрунтувати їхнє значення.

Тестові запитання

1 Який показник є основним для оцінювання ефективності автомобіля:

- а) колір кузова;
- б) місткість і вантажопідйомність;
- в) марка виробника;
- г) тип пального?

2 Який тип локомотива використовує електродвигун:

- а) паровоз;
- б) тепловоз;
- в) електровоз;
- г) газотурбовоз?

3 Який вид транспорту має найнижчу собівартість перевезень:

- а) автомобільний;
- б) залізничний;
- в) морський;
- г) трубопровідний?

4 Який транспорт найбільш ефективний для перевезення швидкопсувних вантажів:

- а) річковий;
- б) автомобільний;
- в) залізничний;
- г) авіаційний?

5 Головною ознакою нетрадиційних видів транспорту є:

- а) використання стандартних двигунів;
- б) нові принципи руху та взаємодії з опорною поверхнею;
- в) велика вантажопідйомність;
- г) дешева інфраструктура.

Практичне заняття 3

Роль транспортної системи України в міжнародних перевезеннях і європейській транспортній інтеграції

Мета заняття: закріпити теоретичні знання про роль транспортної системи України у світовій і європейській транспортній мережі; сформувати навички аналізу міжнародних транспортних коридорів, транзитного потенціалу та сучасних викликів в умовах воєнного стану і повоєнного відновлення.

Завдання практичного заняття:

- проаналізувати місце транспортної системи України у світовій і європейській транспортній мережі;

- охарактеризувати участь України в міжнародних транспортних коридорах і їхнє економічне значення;
- визначити роль і конкурентні переваги основних видів транспорту України в міжнародних перевезеннях;
- проаналізувати вплив воєнного стану на функціонування транспортної системи і транзитні перевезення;
- обґрунтувати пріоритети інтеграції та розвитку транспортної інфраструктури України у процесі повоєнного відновлення.

Питання для обговорення

- 1 Чи може Україна зберегти статус транзитної держави в умовах геополітичної нестабільності?
- 2 Які напрями інтеграції до європейської транспортної мережі є пріоритетними?
- 3 Яку роль відіграє транспортна інфраструктура в повоєнному відновленні економіки?
- 4 Яке місце займає транспортна система України у світовій і європейській транспортній мережі?
- 5 У чому полягає транзитний потенціал України та які фактори впливають на його реалізацію?
- 6 Які міжнародні транспортні коридори є найбільш значущими для України?
- 7 Як воєнний стан вплинув на структуру та напрями міжнародних транспортних перевезень?
- 8 Які види транспорту мають найбільші перспективи розвитку в умовах євроінтеграції?
- 9 Які пріоритети розвитку транспортної інфраструктури України у процесі повоєнного відновлення?

Практичні завдання

Завдання 1. Проаналізувати місце України в європейській і світовій транспортній системі за такими критеріями:

- географічне положення і транзитна роль;
- участь у міжнародних транспортних коридорах;
- значення окремих видів транспорту (залізничного, автомобільного, морського, авіаційного, трубопровідного).

Завдання 2. Скласти таблицю *«Міжнародні транспортні коридори за участю України»* з такими графами:

- назва коридору;
- вид транспорту;
- країна-учасниця;
- економічне значення для України;
- основні проблеми функціонування.

Завдання 3. Кейс-завдання: *«Транзитний потенціал України в умовах воєнного стану»*. Проаналізувати:

- вплив воєнних дій на міжнародні перевезення;
 - зміну логістичних маршрутів і вантажопотоків;
 - роль альтернативних шляхів (сухопутні кордони з ЄС, дунайські порти);
 - перспективи відновлення транзитних функцій у повоєнний період.
- Результат: короткі висновки (п'ять-сім тез).

Практичне заняття 4

Правове забезпечення та організація міжнародних транспортних перевезень.

Мета практичного заняття: закріплення теоретичних знань про правові засади міжнародних транспортних перевезень; формування

практичних навичок аналізу міжнародних конвенцій, договорів перевезення та відповідальності учасників перевізного процесу.

Завдання практичного заняття:

- охарактеризувати систему правового регулювання міжнародних транспортних перевезень;
- проаналізувати основні міжнародні конвенції та угоди у сфері транспорту;
- розкрити зміст і структуру договору міжнародного перевезення;
- визначити відповідальність учасників перевізного процесу;
- навчитися застосовувати правові норми до практичних ситуацій у міжнародних перевезеннях.

Питання для обговорення

1 Яке значення має правове регулювання для функціонування міжнародних транспортних перевезень?

2 Роль міжнародних транспортних конвенцій у гармонізації правил перевезень.

3 Особливості договірних відносин у міжнародних перевезеннях.

4 Відповідальність перевізника за втрату, пошкодження або затримку вантажу.

5 Співвідношення національного та міжнародного транспортного права.

Практичні завдання

Завдання 1. Проаналізувати одну з міжнародних транспортних конвенцій (на вибір здобувача) і визначити:

- сферу її застосування;
- основні права та обов'язки сторін;
- види відповідальності перевізника.

Завдання 2. Порівняти правове регулювання міжнародних перевезень різними видами транспорту (залізничним, автомобільним, морським або авіаційним) за такими критеріями:

- нормативна база;
- форма договору перевезення;
- відповідальність сторін.

Результати оформити у вигляді таблиці.

Завдання 3. Кейс. Розглянути ситуацію пошкодження або втрати вантажу під час міжнародного перевезення та визначити:

- хто несе відповідальність;
- які правові норми застосовують;
- можливі способи врегулювання спору.

Завдання 4. Скласти перелік основних умов договору міжнародного перевезення вантажів і пояснити їхнє значення з правової точки зору.

Завдання 5. Визначити, які обов'язки несе продавець і покупець за базисами:

- FOB (Free On Board);
- CIF (Cost, Insurance and Freight);
- DDP (Delivered Duty Paid);
- EXW (Ex Works).

Пояснити, який із них найвигідніший для експортера і який для імпортера.

Тестові запитання

1 Які норми містять міжнародні транспортні конвенції:

- а) лише фінансові норми;
- б) лише технічні стандарти;
- в) матеріально-правові та колізійні норми;
- г) лише колізійні норми?

2 Яке регулювання здійснюване через національне законодавство:

- а) багатостороннє;
- б) двостороннє;
- в) одностороннє;
- г) уніфіковане?

3 Який напрям операцій передбачає перевезення товарів через територію держави:

- а) експорт;
- б) імпорт;
- в) транзит;
- г) реекспорт?

4 Яка конвенція регулює міжнародні автомобільні перевезення вантажів:

- а) УМПС;
- б) CMR;
- в) КОТИФ;
- г) Варшавська?

5 Хто може укласти двосторонні транспортні договори від імені України:

- а) будь-яке підприємство;
- б) місцеві органи влади;
- в) уряд або уповноважені центральні органи;
- г) торгово-промислова палата?

Практичне заняття 5

Організація міжнародного транспортування

Мета практичного заняття: закріпити знання про організаційні схеми міжнародних перевезень і етапи транспортного процесу;

сформувати практичні навички вибору маршруту і виду транспорту, а також оцінювання якості транспортного обслуговування і ефективності організації міжнародного транспортування.

Завдання практичного заняття:

- розкрити етапи міжнародного транспортного процесу та функції учасників перевезення;
- навчитися вибирати маршрут і вид транспорту залежно від умов поставки, характеристик вантажу та вимог щодо строків доставлення;
- визначати і застосовувати показники якості транспортного обслуговування;
- оцінювати ефективність організації міжнародного транспортування за економічними та організаційними критеріями.

Питання для обговорення

- 1 Які основні організаційні схеми міжнародних перевезень (унімодальна, мультимодальна, інтермодальна) і їхні відмінності?
- 2 Які етапи включає міжнародний транспортний процес (від планування до доставлення і документального закриття)?
- 3 Які фактори є визначальними для вибору маршруту (відстань, ризику, інфраструктура, пропускна спроможність, митні процедури)?
- 4 Як впливають характеристики вантажу (маса, цінність, небезпечність, швидкопсувність) на вибір виду транспорту?
- 5 Які показники характеризують якість транспортного обслуговування (строки, надійність, збереження, регулярність, інформаційний супровід)?
- 6 Які критерії ефективності міжнародного транспортування є пріоритетними для вантажовласника та перевізника?

Практичні завдання

Завдання 1. Скласти схему міжнародного перевезення вантажу (на вибір групи) із зазначенням:

- учасників (вантажовласник, перевізник/перевізники, експедитор, митний брокер, страхова компанія тощо);
- етапів процесу (підготовка, завантаження, транспортування, перетин кордону/митне оформлення, доставлення, розвантаження);
- транспортних документів на основних етапах.

Завдання 2. Для заданого типу вантажу (один на вибір):

- масовий (зерно/руда);
- контейнерний (побутова техніка);
- швидкопсувний (м'ясо/молочна продукція);
- високовартісний (електроніка);

обґрунтувати **дві альтернативні схеми доставлення** (наприклад авто+залізниця або авто+море+авто), порівнявши їх за критеріями:

- вартість;
- строки доставлення;
- ризики (пошкодження/затримки);
- інфраструктурні обмеження;
- потреба в перевантаженнях.

Завдання 3. На основі вибраної схеми перевезення визначити показники якості:

- своєчасність доставлення;
- надійність (дотримання графіка);
- збереження вантажу;
- регулярність відправок;
- інформаційний супровід клієнта.

Сформувати перелік заходів, які можуть підвищити якість сервісу (мінімум п'ять).

Тестові запитання

1 Юнімодальне перевезення означає:

- а) перевезення кількома видами транспорту за єдиним документом;
- б) перевезення одним видом транспорту;
- в) перевезення тільки морем;
- г) перевезення тільки в межах міста.

2 Інтермодальне перевезення передбачає:

- а) участь вантажовласника на пунктах перевалки;
- б) передавання вантажу між видами транспорту без участі вантажовласника;
- в) лише внутрішні перевезення;
- г) відсутність перевізного документа.

3 Критеріями вибору виду транспорту для юнімодальних перевезень є:

- а) тільки наявність порту;
- б) вид і обсяг партії, час доставлення, витрати;
- в) лише швидкість;
- г) лише екологічність.

4 Тара — це:

- а) лише дизайн пакування;
- б) промислові вироби для укладання і транспортування матеріальних ресурсів;
- в) тільки етикетка;
- г) лише рекламний носій.

5 «Роудрейлер» — це:

- а) поєднання морського та повітряного транспорту;

- б) поєднання авто та залізниці зі зміною коліс для руху по рейках;
- в) перевезення контейнером-цистерною;
- г) перевезення тільки в контейнерах LCL.

Практичне заняття 6

Особливості міжнародних перевезень морським, залізничним, автомобільним і повітряним транспортом

Мета: сформувати практичні знання та навички щодо організації міжнародних перевезень різними видами транспорту, аналізу договірних форм, транспортних документів і тарифних систем, а також обґрунтування вибору виду транспорту залежно від умов перевезення.

Завдання практичного заняття:

- проаналізувати особливості міжнародних перевезень морським, залізничним, автомобільним і повітряним транспортом;
- розкрити зміст і правове значення основних транспортних договорів і документів;
- охарактеризувати тарифи, що застосовують для міжнародних повітряних перевезень;
- навчитися порівнювати переваги різних видів транспорту в міжнародному сполученні.

Питання для обговорення

- 1 Чому найдешевший вид транспорту не завжди оптимальний у міжнародному перевезенні?
- 2 Які фактори роблять авіаперевезення економічно виправданими?
- 3 У яких випадках залізничний транспорт виграє в автомобільного на міжнародних маршрутах?
- 4 Як на вибір виду транспорту впливає ризик пошкодження/крадіжки/затримок?
- 5 Які вантажі доцільно перевозити морем/річкою і чому?

6 Які витрати найчастіше «не враховують», вибираючи транспорт (приховані витрати)?

7 Як змінюється логістичне рішення за умови обмежень інфраструктури (кризові/надзвичайні умови)?

Практичні завдання

Завдання 1. Заповнити порівняльну таблицю 1.

Таблиця 1

Вид транспорту	Основні документи	Договірна форма	Переваги	Обмеження

(морський, залізничний, автомобільний, повітряний)

Завдання 2. На основі умов перевезення:

- вантаж – промислове обладнання;
- маршрут – Україна → країна ЄС,

визначити:

- оптимальний вид транспорту;
- необхідні транспортні документи;
- форму договору перевезення.

Завдання 3. Пояснити, який вид транспорту доцільно використати в таких випадках:

- 1 Термінове доставлення фармацевтичної продукції.
- 2 Перевезення великої партії зерна.
- 3 Перевезення збірного вантажу на коротку відстань.

Тестові запитання

1 Яка головна перевага міжнародних морських перевезень порівняно з іншими видами транспорту:

- а) найвища швидкість доставлення;
- б) найнижча вартість перевезень великих партій вантажів;
- в) повна незалежність від погодних умов;
- г) можливість доставлення «від дверей до дверей»?

2 Який документ є основним для міжнародних залізничних перевезень і підтверджує договір перевезення:

- а) коносамент;
- б) авіанакладна;
- в) залізнична накладна;
- г) СМР-накладна?

3 Яка особливість є характерною саме для міжнародних автомобільних перевезень:

- а) найменший вплив дорожньої інфраструктури;
- б) використання лише регулярних маршрутів;
- в) можливість доставлення вантажу без перевантаження до отримувача;
- г) найнижча собівартість на далекі відстані?

4 Якою міжнародною конвенцією регулюють основні правила міжнародних повітряних перевезень вантажів і пасажирів:

- а) Брюссельською конвенцією;
- б) Афінською конвенцією;
- в) Варшавською конвенцією;
- г) Конвенцією КДПВ?

5 Який вид транспорту доцільно вибрати для термінового перевезення швидкопсувного та дорогого вантажу:

- а) морський;
- б) річковий;
- в) залізничний;
- г) повітряний?

Практичне заняття 7

Міжнародні контейнерні перевезення та їхня роль у сучасній логістичній системі

Мета практичного заняття: сформувати у здобувачів практичні навички аналізу організації міжнародних контейнерних перевезень, оцінювання їхньої економічної ефективності та обґрунтування доцільності використання контейнерів у міжнародному сполученні.

Завдання практичного заняття:

- розкрити сутність контейнеризації вантажів та її значення для міжнародної логістики;
- проаналізувати організацію контейнерних перевезень у міжнародному сполученні;
- оцінити економічні переваги використання контейнерів порівняно з традиційними способами транспортування;
- визначити роль контейнерних перевезень у розвитку мультимодальних та інтермодальних систем.

Питання для обговорення

- 1 Чому контейнерні перевезення стали основою сучасної міжнародної логістики?
- 2 Які фактори впливають на вибір контейнерів у міжнародному сполученні?
- 3 Яку роль відіграють контейнерні перевезення для розвитку мультимодальних перевезень?
- 4 Як контейнеризація впливає на зниження логістичних витрат?

Питання для опрацювання

- 1 Сутність і передумови розвитку контейнеризації вантажів.
- 2 Види контейнерів і сфери їх застосування в міжнародних перевезеннях.
- 3 Організація контейнерних перевезень у морському, залізничному та автомобільному сполученні.
- 4 Контейнерні термінали та їхні функції.
- 5 Контейнерні перевезення в мультимодальних логістичних ланцюгах.
- 6 Економічні переваги контейнеризації вантажів.

Практичні завдання

Завдання 1. Порівняти **контейнерні** та **неконтейнерні** перевезення за такими критеріями:

- витрати на перевезення;
- час доставлення;
- рівень збереження вантажу;
- організаційна складність.

Завдання 2. Вантаж: електронне обладнання. Маршрут: Україна → країна ЄС → морський порт третьої країни.

Необхідно:

- обґрунтувати доцільність використання контейнерних перевезень;
- визначити вид контейнера;
- запропонувати логістичну схему транспортування.

Завдання 3. На основі переліку вантажів визначити **тип контейнера**, який є найбільш доцільним для перевезення:

- зерно;

- охолоджені харчові продукти;
- нафтопродукти;
- негабаритне промислове обладнання;
- хімічні рідини.

Обґрунтувати вибір для кожного виду вантажу.

Завдання 4. Побудувати **порівняльну таблицю** контейнерних перевезень:

- у морському сполученні;
- залізничному сполученні;
- автомобільному сполученні.

Критерії порівняння:

- швидкість доставлення;
- вартість;
- гнучкість маршруту;
- екологічність;
- рівень ризику пошкодження вантажу.

Завдання 5. Проаналізувати, **як саме контейнеризація впливає:**

- на скорочення часу вантажно-розвантажувальних робіт;
- зменшення втрат і пошкоджень вантажів;
- оптимізацію складських операцій;
- загальні логістичні витрати.

Завдання 6. Сформулювати **три основні переваги** та **два обмеження** міжнародних контейнерних перевезень із позицій:

- вантажовласника;
- перевізника;
- логістичного оператора.

Тестові запитання

1 Що take TEU (Twenty-foot Equivalent Unit):

- а) одиниця вимірювання маси контейнера в тоннах;
- б) умовна одиниця місткості, що дорівнює 20-футовому контейнеру;
- в) міжнародний стандарт пломб ISO;
- г) вид коносаменту для контейнерних перевезень?

2 Який контейнер належить до спеціалізованих:

- а) універсальний закритий контейнер (dry);
- б) контейнер-платформа;
- в) контейнер-цистерна;
- г) 40-футовий стандартний контейнер загального призначення?

3 За масою бруutto універсальні контейнери поділяють:

- а) лише на малотоннажні та великотоннажні;
- б) малотоннажні, середньотоннажні, великотоннажні;
- в) магістральні та внутрішньопортові;
- г) ISO та не-ISO:

4 Яке твердження найточніше характеризує закритий контейнер:

- а) не має торцевих стінок і даху;
- б) має лише основу (платформу) і верхні фітинги;
- в) має суцільні елементи конструкції та двері/люки, що щільно зачиняються;
- г) використовують тільки для перевезення рідких вантажів?

5 Основне призначення пломби на контейнері — це:

- а) вказати тип контейнера та його ISO-стандарту;
- б) підтвердити оплату перевезення;

- в) забезпечити контроль несанкціонованого доступу до вантажу;
- г) збільшити вантажопідйомність контейнера.

Практичне заняття 8

Організація та економічне оцінювання транзитних перевезень у міжнародних транспортних коридорах

Мета заняття: сформувати у здобувачів практичні навички аналізу транзитних перевезень, оцінювання їхньої економічної ефективності, визначення ролі транзитного потенціалу України в системі міжнародних транспортних коридорів в умовах євроінтеграції.

Завдання практичного заняття:

- визначити сутність транзитних перевезень і їхню відмінність від експортно-імпортних;
- проаналізувати роль міжнародних транспортних коридорів у розвитку транзитного потенціалу держави;
- оцінити економічні вигоди транзитних перевезень (доходи, зайнятість, розвиток інфраструктури);
- визначити основні проблеми транзиту в Україні в умовах воєнного стану;
- запропонувати напрями підвищення ефективності транзитних перевезень з урахуванням євроінтеграційних процесів.

Питання для обговорення

- 1 Яке значення мають транзитні перевезення для національної економіки?
- 2 Які переваги та ризики транзитної спеціалізації держави?
- 3 Як євроінтеграція впливає на розвиток транзитних перевезень в Україні?
- 4 Які інфраструктурні та інституційні зміни є пріоритетними для підвищення транзитного потенціалу?

Практичні завдання

Завдання 1. Ознайомитися із ситуаціями та визначити тип транзиту.

Ситуації:

1 Вантаж рухається територією України з Польщі до Румунії без перевантаження.

2 Контейнер із Китаю прибуває до порту Чорноморськ, перевантажений на залізницю та рухається до Словаччини.

3 Літак зі Стамбула до Риги пролітає над територією України без посадки.

4 Автотранспорт із Туреччини в Латвію проходить через Україну з оформленням TIR-карнету.

Визначити тип транзиту: прямий, непрямий, мультимодальний або технічний.

Завдання 2. Компанія має перевезти вантаж із Казахстану до Німеччини. Є три можливі маршрути:

Маршрут А: Казахстан – Росія – Білорусь – Польща – Німеччина.

Маршрут В: Казахстан – Каспійське море – Азербайджан – Грузія – Чорне море – Україна – Польща – Німеччина.

Маршрут С: Казахстан – Китай – морський шлях через Суецький канал – Німеччина.

Необхідно:

1 Оцінити маршрути за критеріями:

- політична безпека;
- інфраструктурні можливості;
- вартість;
- швидкість;
- ризики збоїв.

2 Визначити найбільш оптимальний варіант і обґрунтувати вибір.

Завдання 3. Потрібно оформити базовий пакет документів для вантажного автомобіля, що перевозить електроніку з Туреччини до Литви через Україну.

Перелік документів (необхідно вказати, що саме потрібно заповнити):

- CMR-накладна;
- TIR-карнет;
- транзитна митна декларація;
- пломбування вантажу;
- страховий поліс;
- сертифікат походження (за необхідності).

Визначити:

- 1) які розділи CMR обов'язково заповнюють;
- 2) яку інформацію вносять у TIR-карнет;
- 3) які гарантії забезпечують транзит.

Завдання 4. На кордоні під час перевірки виявлено пошкодження пломби на автомобілі, що рухається за режимом транзиту.

Необхідно:

- 1 Вказати, які дії виконують:
 - митні органи;
 - перевізник;
 - відправник.
- 2 Оцінити можливі наслідки для перевізника.
- 3 Вказати, які документи складають у такому випадку.

Завдання 5. Маршрут: Грузія – Чорноморськ (морем) → Чорноморськ – Львів (залізницею) → Львів – Краків (авто).

- морський перехід: 36 год;

- перевалка в порту: 10 год;
- залізничне перевезення: 14 год;
- перевантаження в сухому порту: 8 год;
- автомобільне перевезення: 7 год.

Потрібно:

- 1 Обчислити загальний час транзитного перевезення.
- 2 Визначити, на якому етапі виникають найбільші затримки.
- 3 Запропонувати спосіб оптимізації.

Завдання 6. На основі статистичних та аналітичних даних визначити переваги транзитного положення України між країнами Європи та Азії.

Завдання 7. Ситуаційні кейси

Кейс 1. Черга на кордоні

Черга в пункті пропуску «Ягодин» становить близько 20 год. Автоперевізник перевозить вантаж у режимі TIR.

Запитання до кейсу:

- 1 Які дії може вчинити перевізник для прискорення проходження кордону?
- 2 Чи дозволяє TIR уникнути митного огляду?
- 3 Чи можливе переорієнтування на альтернативний пункт пропуску?
- 4 Які ризики виникають за такої затримки?

Кейс 2. Мультимодальний транзит

Компанія планує організувати контейнерний транзит із Китаю через Чорноморськ до ЄС із перевантаженням на залізницю.

Потрібно:

- визначити переваги мультимодального перевезення;
- визначити основні елементи інфраструктури;

- охарактеризувати можливі проблеми;
- дати рекомендації.

Тестові запитання

1 Якою є основна сутність транзитних перевезень:

- а) переміщення вантажів для внутрішнього споживання держави;
- б) переміщення вантажів територією держави без комерційних операцій у ній;
- в) перевезення виключно між портами одного регіону;
- г) перевезення товарів лише морським транспортом?

2 Який вид транзиту передбачає рух вантажу без перевантаження:

- а) непрямий;
- б) мультимодальний;
- в) прямий;
- г) технічний?

3 Яка конвенція регулює транзит у міжнародних залізничних перевезеннях:

- а) Монреальська конвенція;
- б) COTIF;
- в) SOLAS;
- г) ІКАО?

4 Який об'єкт НЕ належить до транзитних:

- а) вантажі;
- б) пасажирів;
- в) енергоресурси;
- г) виробниче обладнання для внутрішнього ринку?

5 Який фактор НЕ впливає на конкурентоспроможність транзиту:

- а) інфраструктура;
- б) тарифна політика;
- в) політична стабільність;
- г) якість внутрішньої реклами?

Практичне заняття 9

Порівняльний аналіз транспортно-логістичних систем світу.
Інклюзивність міжнародних перевезень

Мета заняття: сформувати практичні навички аналізу транспортно-логістичних систем провідних країн світу, оцінювання їхньої ефективності у глобальних ланцюгах постачання, а також розуміння принципів інклюзії та безбар'єрності в міжнародних транспортних перевезеннях.

Завдання практичного заняття:

- розкрити сутність транспортно-логістичної системи та її основні елементи;
- проаналізувати особливості транспортно-логістичних систем провідних країн світу (на прикладі Німеччини, США, Японії);
- визначити роль міжнародних перевезень у формуванні глобальних логістичних ланцюгів постачання;
- оцінити рівень інтеграції різних видів транспорту в межах національних і міжнародних логістичних систем;
- дослідити підходи щодо забезпечення інклюзії та безбар'єрності в міжнародних транспортних перевезеннях.

Питання для обговорення

- 1 Які фактори визначають ефективність транспортно-логістичних систем провідних країн світу?
- 2 Як міжнародні перевезення впливають на стійкість глобальних ланцюгів постачання?

3 Які елементи іноземного досвіду доцільно адаптувати для розвитку транспортно-логістичної системи України?

4 Чому інклюзія та безбар'єрність стають важливими складовими сучасних транспортних систем?

Практичні завдання

Завдання 1. Порівняти логістичні системи двох країн (на вибір: Німеччина, США, Китай, Сінгапур, Польща, Японія) за критеріями:

- рівень розвитку транспортної інфраструктури;
- використання цифрових рішень у логістиці;
- роль країни у глобальних ланцюгах постачання;
- місце в рейтингу LPI (Logistics Performance Index).

Завдання 2. Європейська компанія планує постачання товарів в Азію. Є два маршрути:

- 1 Морський шлях через Суецький канал.
- 2 Змішаний залізнично-морський маршрут через Китай (Шовковий шлях).

Потрібно:

- визначити переваги та недоліки кожного маршруту;
- оцінити ризики;
- розрахувати оптимальний варіант для вантажу, який є дорогим, але не терміновим.

Завдання 3. Побудувати мультимодальну транспортно-логістичну схему для доставлення вантажів з України до США з урахуванням:

- наявних портів України;
- можливих перевалочних хабів;
- видів транспорту;
- часу доставлення.

Завдання 4. Вибрати будь-яку країну та обґрунтувати, чи має вона потенціал стати регіональним логістичним центром.

Потрібно оцінити:

- географічне положення;
- транспортні коридори;
- інвестиції в інфраструктуру;
- рівень цифровізації логістики.

Завдання 5. Запропонувати заходи з адаптації міжнародної транспортно-логістичної системи для потреб осіб з інвалідністю і маломобільних груп населення.

Теми доповідей

1 Глобальні транспортно-логістичні системи та їхня роль у світовій економіці.

2 Логістичні хаби світу: порівняльний аналіз Сінгапуру, Шанхаю, Роттердама та Лос-Анджелеса.

3 Транспортно-логістична система Європейського Союзу: структура, принципи, інфраструктура.

4 Логістична система США: особливості функціонування та моделі управління.

5 Транспортно-логістична система Китаю та її вплив на глобальні ланцюги постачання.

6 Новий Шовковий шлях: структура, маршрути, стратегічне значення.

7 Мультиmodalьні перевезення у світі: принципи, переваги та регіональні особливості.

8 Індекс ефективності логістики (LPI): значення для міжнародної конкуренції.

9 Порти як основа логістичних систем: аналіз портів Роттердам, Антверпен, Гамбург, Шанхай.

10 Цифровізація глобальної логістики: Big Data, IoT, блокчейн, автоматизація складів.

11 Транспортно-логістичні коридори Європи: TEN-T, TRACESA, Балто-Чорноморські маршрути.

12 Роль авіаційної логістики в міжнародній торгівлі: приклад хабу Доха/Дубай.

13 Транспортно-логістичні системи Скандинавських країн: ефективність, екологічність, інновації.

14 Екологічна логістика: «зелений» транспорт, вуглецеві вимоги, стійкість ланцюгів постачання.

15 Управління ризиками в міжнародній логістиці: політичні, економічні, географічні фактори.

16 Україна у глобальних логістичних мережах: сучасний стан, виклики та перспективи.

17 Розвиток інтермодальних перевезень у Європі та Азії: досвід для України.

18 Світові залізничні коридори: Євразійський, Транссибірський, Північ–Південь.

19 Автоматизовані та роботизовані логістичні склади: досвід Amazon, Alibaba, DHL.

20 Морська логістика: вплив контейнеризації на світову торгівлю.

Тестові запитання

1 Що визначає транспортно-логістична система світу:

- а) виключно внутрішнє перевезення вантажів;
- б) інтеграцію транспортної інфраструктури, організації товароруку та регуляторів;

- в) лише морські перевезення;
- г) транспортування сировини для однієї компанії?

2 Що характеризує авіаційну логістику:

- а) найвища швидкість доставлення і стандарти безпеки;
- б) виключно перевезення зернових культур;
- в) низька швидкість доставлення;
- г) відсутність цифрових систем контролю?

3. Яка тенденція розвитку світових транспортно-логістичних систем пов'язана з екологією:

- а) використання електровантажівок і біопалива;
- б) збільшення обсягів авіаційних перевезень;
- в) виключно морські перевезення;
- г) відмова від цифровізації?

4. Що є основним завданням логістичних хабів:

- а) виробництво товарів;
- б) концентрація та управління вантажними потоками;
- в) надання фінансових послуг;
- г) виключно митний контроль?

5. Який виклик сучасних транспортно-логістичних систем пов'язаний із цифровим середовищем:

- а) перевантаження портів;
- б) кіберзагрози;
- в) недостатня кількість доріг;
- г) висока вартість морських перевезень?

Практичне заняття 10

Ліцензування і страхування як інструменти управління ризиками в міжнародних транспортних перевезеннях

Мета заняття: сформувати практичні навички застосування норм ліцензування транспортної діяльності та використання інструментів транспортного страхування для мінімізації ризиків у міжнародних перевезеннях.

Завдання практичного заняття:

- визначити сутність і значення ліцензування у сфері транспортної діяльності;
- охарактеризувати основні вимоги для перевізників і транспортних експедиторів для отримання ліцензії;
- проаналізувати види транспортного страхування та їхню роль у міжнародних перевезеннях;
- оцінити економічні наслідки відсутності або неналежного страхового покриття;
- сформувати навички вибору оптимальної схеми ліцензування та страхування для конкретної транспортної ситуації.

Питання для обговорення

- 1 Яку роль відіграє ліцензування для гарантування безпеки та якості транспортних послуг?
- 2 Чи може страхування повністю компенсувати ризики міжнародних перевезень?
- 3 Які види транспортного страхування є найбільш актуальними в умовах міжнародної торгівлі?
- 4 Як поєднання ефективного ліцензування і страхування впливає на конкурентоспроможність перевізника?

Практичні завдання

Завдання 1. На основі нормативно-правових вимог визначити перелік документів, необхідних для ліцензування міжнародних перевезень вантажів автомобільним або залізничним транспортом.

Завдання 2. Запропонувати оптимальний набір видів страхування (страхування вантажу, відповідальності перевізника, транспортних засобів) для міжнародного перевезення цінного або небезпечного вантажу.

Завдання 3. Порівняти обов'язкове та добровільне транспортне страхування за критеріями: обсяг покриття, економічна доцільність, рівень захисту учасників перевезення.

Завдання 4. Скласти структурну схему видів ліцензування у сфері транспорту за такими ознаками:

- вид транспорту (автомобільний, залізничний, морський, авіаційний);
- характер діяльності (перевезення вантажів, пасажирів, транспортно-експедиторська діяльність);
- територія здійснення діяльності (внутрішні та міжнародні перевезення).

Завдання 5. На прикладі міжнародного перевезення вантажу між Україною та країнами ЄС:

- визначити, які ліцензії повинен мати перевізник;
- зазначити, які ризики підлягають обов'язковому страхуванню;
- обґрунтувати доцільність додаткових видів добровільного страхування.

Завдання 6. Перевізник здійснює міжнародне перевезення без належного страхування вантажу. Під час транспортування сталася його часткова втрата.

Необхідно:

- визначити можливі правові та економічні наслідки для перевізника;
- з'ясувати, хто нестиме фінансову відповідальність;
- запропонувати механізми мінімізації подібних ризиків у майбутньому.

Теми доповідей

1 Економічна доцільність страхування вантажів у міжнародних транспортних перевезеннях.

2 Роль транспортно-експедиторських компаній у забезпеченні страхового захисту перевезень.

3 Ліцензування як механізм запобігання недобросовісній конкуренції на транспортному ринку.

4 Особливості страхування небезпечних і цінних вантажів у міжнародному сполученні.

5 Взаємозв'язок між ліцензуванням перевізників і рівнем транспортної безпеки.

6 Страхування транспортних ризиків у мультимодальних та інтермодальних перевезеннях.

7 Проблеми і перспективи розвитку транспортного страхування в Україні.

8 Вплив міжнародних конвенцій на формування системи страхування у транспортній галузі.

9 Роль страхування для захисту інтересів вантажовласника під час міжнародних перевезень.

10 Цифровізація процесів ліцензування і страхування на транспорті:
сучасні тенденції та виклики.

Тестові запитання

1 Що є основною метою ліцензування транспортної діяльності:

- а) збільшення кількості перевізників;
- б) контроль відповідності суб'єктів вимогам безпеки;
- в) формування вартості транспортних тарифів;
- г) підтримка приватних компаній?

2 Який вид перевезень обов'язково потребує ліцензії:

- а) перевезення власного майна;
- б) разові приватні поїздки;
- в) комерційні пасажирські перевезення;
- г) нетарифні перевезення?

3 Що є підставою для анулювання ліцензії перевізника:

- а) тимчасовий простій автомобіля;
- б) зміна маршруту;
- в) систематичні порушення безпеки;
- г) проведення техогляду?

4 Який вид транспортної діяльності має найжорсткіші ліцензійні вимоги:

- а) автомобільний;
- б) залізничний;
- в) авіаційний;
- г) міський електротранспорт?

5 Що перевіряють під час ліцензійної перевірки перевізника:

- а) рекламну діяльність компанії;
- б) наявність пального на складі;
- в) технічний стан транспорту і кадрову відповідність;
- г) платоспроможність клієнтів?

ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ТЕОРЕТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ ЗДОБУВАЧАМИ

1 Сутність транспорту як складової національної та світової економіки і його роль у міжнародних економічних зв'язках.

2 Функціонально-структурна характеристика транспортної системи та її місце в системі міжнародних перевезень.

3 Класифікація видів транспорту і їхня порівняльна техніко-економічна характеристика в міжнародному сполученні.

4 Техніко-економічні показники роботи магістральних видів транспорту і фактори ефективності їх використання.

5 Місце транспортної системи України у світовій і європейській транспортній мережі.

6 Міжнародні транспортні коридори: сутність, класифікація та значення для розвитку транзитного потенціалу держави.

7 Особливості функціонування транспорту України в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

8 Система правового регулювання міжнародних транспортних перевезень: багатосторонні, двосторонні та національні норми.

9 Основні міжнародні транспортні конвенції та їхня роль в уніфікації правил міжнародних перевезень.

10 Базисні умови поставки товарів (ІНКОТЕРМС) і їхнє значення для організації міжнародних перевезень.

11 Алгоритм організації міжнародного транспортування та вибір виду транспорту залежно від умов перевезення.

12 Ієрархічна структура перевезень: інтермодальні, мультимодальні та юнімодальні перевезення.

13 Інтегровані транспортно-логістичні системи та їхня роль у розвитку міжнародної логістики.

14 Сутність і функції транспортно-експедиторської діяльності в міжнародних перевезеннях.

15 Особливості організації міжнародних перевезень морським, залізничним, автомобільним і повітряним транспортом.

16 Контейнеризація вантажів як основа сучасних міжнародних перевезень і її економічні переваги.

17 Класифікація контейнерів, їхні технічні характеристики та сфери застосування в міжнародному сполученні.

18 Сутність транзитних перевезень і їхнє значення для формування конкурентних переваг національної економіки.

19 Транспортно-логістичні системи провідних країн світу і роль міжнародних перевезень у глобальних ланцюгах постачання.

20 Ліцензування і страхування на транспорті як інструменти управління ризиками в міжнародних транспортних перевезеннях.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧАМИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Контрольна робота з освітньої компоненти «Економіка міжнародних транспортних перевезень» є обов'язковою формою поточного (модульного) контролю знань здобувачів вищої освіти для перевірки рівня засвоєння теоретичних положень курсу, уміння аналізувати економічні

процеси у сфері міжнародних перевезень, а також застосування набутих знань для вирішення практичних ситуацій.

Контрольну роботу виконують самостійно відповідно до варіанта – остання цифра в порядковому номері у списку групи.

Метою контрольної роботи є:

- систематизація та поглиблення теоретичних знань із курсу;
- формування навичок економічного аналізу міжнародних транспортних процесів;
- розвиток умінь обґрунтовувати управлінські рішення у сфері міжнародних перевезень;
- перевірка здатності застосовувати транспортно-економічну та правову термінологію.

Контрольна робота складається з **трьох взаємопов'язаних завдань**:

1 Теоретичне завдання. Передбачає розкриття основних понять, категорій і закономірностей відповідно до теми варіанта.

2 Аналітичне завдання. Містить аналіз факторів, умов або показників, що впливають на організацію та ефективність міжнародних транспортних перевезень.

3 Практико-орієнтоване (ситуаційне) завдання. Спрямоване на ухвалення обґрунтованого рішення у змодельованій практичній ситуації (вибір виду транспорту, маршруту, форми перевезення, умов страхування тощо).

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1 Роль транспорту в розвитку міжнародної торгівлі та світової економіки.

2 Порівняльна характеристика залізничного та автомобільного транспорту в міжнародних перевезеннях.

3 Обґрунтувати вибір виду транспорту для перевезення промислового вантажу на відстань понад 800 км.

Варіант 2

- 1 Функціонально-структурна характеристика транспортної системи.
- 2 Техніко-економічні показники ефективності роботи магістральних видів транспорту.
- 3 Запропонувати оптимальний маршрут міжнародного перевезення з урахуванням вартості і строків доставлення.

Варіант 3

- 1 Міжнародні транспортні коридори та їхнє економічне значення.
- 2 Транзитний потенціал України в умовах євроінтеграції.
- 3 Проаналізувати фактори підвищення ефективності транзитних перевезень через територію України.

Варіант 4

- 1 Правове регулювання міжнародних транспортних перевезень.
- 2 Роль міжнародних транспортних конвенцій у регулюванні перевезень.
- 3 Визначити правові документи, необхідні для здійснення міжнародного перевезення вантажу.

Варіант 5

- 1 Базисні умови поставки товарів (ІНКОТЕРМС) і їхнє значення для транспортування.
- 2 Вплив умов поставки на розподіл транспортних витрат і ризиків.
- 3 Проаналізувати транспортні зобов'язання сторін за умовами СІФ та DAP.

Варіант 6

- 1 Алгоритм організації міжнародного транспортування.
- 2 Ієрархічна структура перевезень: інтермодальні, мультимодальні, юнімодальні.
- 3 Обґрунтувати доцільність застосування мультимодального перевезення для експортної операції.

Варіант 7

- 1 Транспортно-експедиторська діяльність у міжнародних перевезеннях.
- 2 Види та функції транспортно-експедиторських послуг.
- 3 Скласти перелік послуг експедитора для міжнародного перевезення вантажу.

Варіант 8

- 1 Контейнеризація як основа сучасних міжнародних перевезень.
- 2 Класифікація контейнерів і їхні економічні переваги.
- 3 Обґрунтувати використання контейнерних перевезень для генеральних вантажів.

Варіант 9

- 1 Особливості міжнародних перевезень різними видами транспорту.
- 2 Переваги та недоліки морського і повітряного транспорту.
- 3 Запропонувати вибір виду транспорту для термінового перевезення цінного вантажу.

Варіант 10

- 1 Ліцензування і страхування у сфері міжнародних транспортних перевезень.

2 Види транспортного страхування та їхня роль у мінімізації ризиків.

3 Запропонувати оптимальний страховий захист для міжнародного перевезення вантажу.

Вимоги щодо оформлення та захисту контрольної роботи

Контрольну роботу здобувачі заочної форми здобуття освіти напряму «Менеджмент» з освітньої компоненти «Економіка міжнародних транспортних перевезень» виконують на стандартних аркушах формату А4 обсягом не менше 12 аркушів, вона має відповідати встановленим вимогам і містити таку інформацію:

- на титульному аркуші вказують кафедру, назву освітньої компоненти, номер групи здобувача та його ПІБ, а також посаду та ПІБ викладача, який буде приймати контрольну роботу;

- другому аркуші – інформацію про зміст контрольної роботи;

- основна частина – відповіді на поставлені завдання, що мають бути наведені у стислому вигляді та з посиланнями на джерела, які були використані під час проведення дослідження;

- висновки;

- останній аркуш – список літератури, використаної під час написання контрольної роботи.

Роботу вважають такою, що допущена до захисту за умов, якщо вона:

- оформлена за встановленими вимогами та відповідає варіанту;

- містить вищезазначену інформацію в повному обсязі;

- містить відповіді на поставлені теоретичні запитання;

- містить перелік літератури, яку було використано для виконання контрольної роботи;

- подана до захисту на електронному носії та в паперовому вигляді.

Роботу вважають захищеною за умов, якщо здобувач вільно володіє основними поняттями з дисципліни.

Оцінюючи контрольну роботу, ураховують:

- повноту розкриття теоретичних питань;
- логічність і аргументованість викладення;
- правильність використання термінології;
- обґрунтованість практичних рішень;
- самостійність виконання роботи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Бутько Т. В., Головка Т. В. Удосконалення сумісної роботи портів та залізничних вузлів в умовах зростання вантажопотоків. *Збірник наукових праць ДонІЗТ*. 2006. Вип. 8. С. 5–13.

2 Міжнародні перевезення : навч. посіб. / М. Ф. Дмитриченко, І. А. Вікович, І. Л. Самсін, Р. В. Зінько. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2020. 308 с.

3 Кариева Я. К., Камалова Є. А. Організація форми взаємодії різних видів транспорту у вузлах передачі вантажів. *Логістика: теорія и практика*. 2012. Вип. 1 (2). С. 56-60.

4 Левковець П. Р., Нікітін П. В., Лабута А. В. Координація роботи різних видів транспорту. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Upsal/2008_5/08lprdk.pdf.

5 Міжнародна логістика. Електронний підручник /за наук. ред. О. М. Сохацької. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 370 с.

6 Ярова І. Є. Міжнародні логістичні послуги: конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет, 2020. 107 с.

7 Міжнародні логістичні системи: конспект лекцій / Д. В. Ломотько, Г. О. Примаченко, Ю. В. Шульдінер, Є. І. Григорова. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 56 с.

8 Міжнародні перевезення : теорія та практика : навч. посіб. : у 2 кн. / А. С. Галкін, В. П. Левада, Ю. А. Давідіч та ін. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. Кн. 1. 182 с.

9 Міжнародні транспортні організації та транспортне право: конспект лекцій / В. М. Запара, А. О. Ковальов, С. М. Продащук, Г. С. Бауліна. Харків: УкрДАЗТ, 2012. 42 с.

10 Олійник Я. Б., Смирнов І. Г. Міжнародна логістика : навч. посіб. Київ : Обрії, 2011. 540 с.

11 Петрушов В. В., Щербина М. Є. Організація міжнародних перевезень: конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 58 с.

12 Сокур І. М., Сокур Л. М., Герасимчук В. В. Транспортна логістика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 222 с.

13 Столярський О. В. Правове регулювання міжнародних перевезень: навч. посіб. Київ : Знання, 2022. 318 с.

14 Ткачов Ф. Г. Організація міжнародних перевезень: конспект лекцій. Харків: УкрДАЗТ, 2008. 45 с.

15 Ткачук С. В. Міжнародні транспортні перевезення: конспект лекцій для студ. напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» спец. «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» всіх форм навчання. Київ : НУХТ, 2011. 73 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для практичних занять, самостійної та контрольної робіт

з освітньої компоненти

«ЕКОНОМІКА МІЖНАРОДНИХ ТРАНСПОРТНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ»

Відповідальний за випуск Лук'янова О. М.

Редактор Ібрагімова Н. В.

Підписано до друку 15.04.2026 р.

Умовн. друк. арк. 3,25. Тираж . Замовлення № .

Видавець та виготовлювач Український державний університет
залізничного транспорту,

61050, Харків-50, майдан Фейєрбаха, 7.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018 р.